

Bestandsvurderinger for 2014 Projekt Fokuseret Fugleforvaltning

Redigeret af Nathia Brandtberg og Jørn Dyhrberg Larsen

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning har til formål at stabilisere og øge bestanden for ni udvalgte arter og er finansieret af Villumfonden. Projektet løber fra 2012 indtil udgangen af 2014. I løbet af de tre ynglesæsoner (markeret med blå i søjlediagrammerne) er der sket en stigning i ynglebestanden for syv af arterne (stor skallesluger, rød glente, havørn, hedehøg, vandrefalk og stor hornugle). Ynglebestanden af hvidbrystet præstekrave er stabil, og bestanden af kirkeugle er fortsat i tilbagegang.

Stor skallesluger *Mergus merganser* Af arts koordinatør Jan Blichert-Hansen

Ynglebestanden af stor skallesluger er fortsat i fremgang. I år blev der registreret 94-98 ynglepar fordelt over Sønderjylland (26 par), Bornholm (25 par), Lolland/Falster (7-8 par), Møn (9-11 par) og Sydøstsjælland (24 par).

Der er ikke meldt om eller konstateret ynglefund fra andre dele af landet i 2014.



Figur 1: Antallet af ynglepar for stor skallesluger (*Mergus merganser*) i perioden 2000-2014.

Der er ingen tvivl om, at de mange nye redekasser, der er blevet ophængt i løbet af de seneste år, har haft en positiv effekt på artens ynglesucces. Hvis denne udvikling skal fortsætte er det dog særdeles vigtigt, at der fortsat ydes økonomisk og praktisk støtte til ”stor skallesluger-grupperne” i de respektive områder.

De senere års ophængninger af mange nye redekasser i Sønderborg-området og på Bornholm har tydeligt øget antallet af ynglepar

i disse områder. Begge steder er der aktive grupper til kontrolarbejdet med redekasserne.

Et tilsvarende arbejde er påbegyndt i Storstrøm lokalafdeling. Guldborgsund, Vordingborg, Stevns og Faxe kommuner er gået ind i arbejdet med finansiering og hjælp med ophængning af nye redekasser. I den forbindelse er der ved at være genetableret en gruppe til kontrolarbejdet.

Også natugle har nydt godt af de ophængte redekasser. I Lolland/Falster-området yngler der næsten lige så mange natugler som stor skallesluger i redekasserne.

Artens ”boligmangel” har igen i år resulteret i sjove oplevelser i Sønderborg. Hele tre skalleslugere har benyttet skorstenene, og til trods for, at der fandtes fire redekasser alene i én have måtte der sættes yderligere en op for at undgå slåskamp om redekasserne.

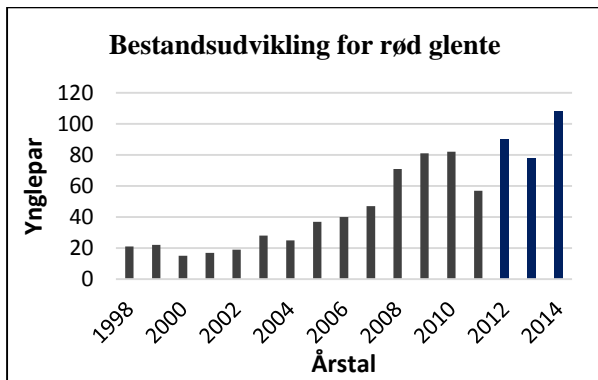


Hus med ynglende stor skallesluger i skorstenen.
Fotograf: Kaj Abildgaard

Rød glente *Milvus milvus*

Af artskoordinater Kim Skelmose & Clausjannic Labuz

Ynglebestanden af rød glente er tilsyneladende i en støt stigende udvikling. Fra 2013 til 2014 er bestanden gået fra 78 ynglepar til nu 108 ynglepar (73 sikre + 35 sandsynlige) – en fremgang på 38%, se figur 2. Arten er fortsat talrigest i det østlige Jylland. Der er dog essentielle områder i landet, som er mangelfuldt eller tyndt dækkede med hensyn til observation af sikre ynglepar. Atlas III-undersøgelsen vil sandsynligvis bidrage med nye oplysninger om artens forekomst og udbredelse, og herigennem bør der følges op på en stor del af de ’mulige’ ynglepar.



Figur 2: Antallet af sikre og sandsynlige ynglepar for rød glente (*Milvus milvus*) i perioden 1998-2014.

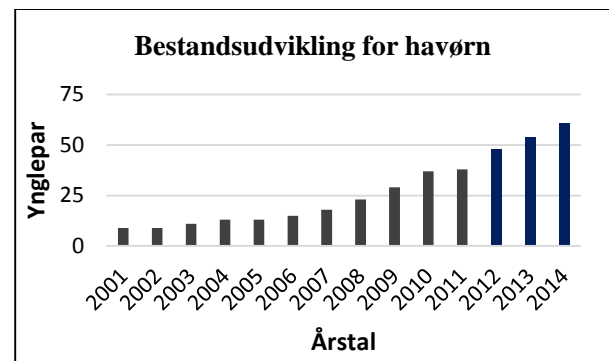
Der forekommer stadig unødvendige forstyrrelser på artens ynglepladser, bl.a. er selvskovning en forholdsvis hyppigt forekommende trussel. Især de unge par er meget følsomme over for disse forstyrrelser. Det ses ved, at der forekommer yngre glenter eller glenter, som har opgivet yngel overalt i potentielle yngleområder inden for artens primære udbredelsesområder.

Modeller påpeger, at Danmark i fremtiden kan blive et centralt område for forekomsten af rød glente. Der synes at være et mønster i, at de områder, som indeholder gode fødemuligheder om vinteren også bliver gode yngleområder. En ny indsats kunne være etableringen af (vinter-)fodrings-stationer med faldvildt leveret af f.eks. Falck i de essentielle områder for rød glente.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Af artskoordinater Erik Ehmsen

Denne ynglesæson blev der registreret syv nye ynglepar. Det er dog vanskeligt at bestemme, om det er nye par eller tidligere kendte par, som flytter. Således var den samlede ynglebestand i år på 60 par, se figur 3.



Figur 3: Antallet af redepar af havørn (*Haliaeetus albicilla*) i perioden 2001-2014.

Bestandstætheden er nu så stor i områder af landet, at der må forventes en stagnation i det gennemsnitlige antal unger pr. par, hvilket allerede nu kan anes. Kampe mellem revirpar forekommer også.

I de tættest besatte områder mod sydøst sker der stadig en lille stigning i antallet af ynglepar. I det jyske sker stigningen dog langsommere end forventet. Den nøjagtige fordeling af landets ynglepar kan ses i Projekt Ørns årsrapport, som udkommer til februar.

Fremgangen betyder, at den store interesse og positive holdning til arten med tiden kan ændre sig, så der i fremtiden kan forekomme flere ”angreb” på enkelt fugle og ynglepar i form af forstyrrelser, forgiftninger og beskydninger. Den nuværende positive holdning kan også forårsage forstyrrelser fra fotografer og almindelige interesserede m.fl. Dette er desværre et velkendt fænomen fra vore nabolande.

Den danske natur byder arten gode muligheder, og det forventes derfor, at bestandsstørrelsen fortsat vil stige, og arten vil optage nye yngleområder i fremtiden.

Det bør overvejes at udarbejde en folder rettet mod de folk, der bliver begrænset i

aktiviteter pga. af ynglende havørne og andre fugle, for at undgå fremtidige ”angreb” på arten. Folderen bør tåntænkes lodsejere, jægere, og/eller folk, der bruger skoven som ramme for deres friluftsaaktiviteter.

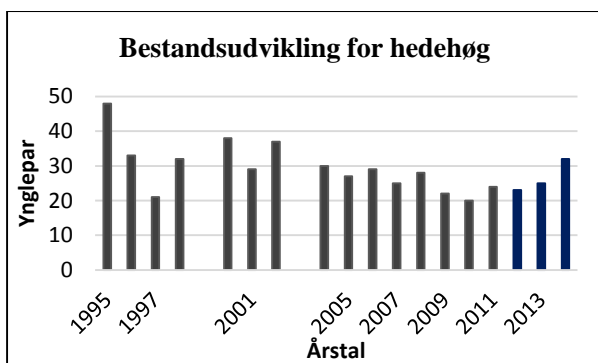


Rester af død ung havørn på mark. Fotograf: Erik Ehmsen

Hedehøg *Circus pygargus*

Af artskoordinatore Michael Bødker Clausen & Lars Maltha Rasmussen

Igen i år steg antallet af ynglende hedehøge således, at der ynglede op til 32 par, heraf 29 sikre og sandsynlige samt tre mulige par. Dette er det højeste antal ynglepar siden 2002, hvor der ynglede op til 37 par, se figur 4. Alle ynglefund blev ligesom de foregående år gjort i Sydvestjylland.



Figur 4: Antallet af sikre, sandsynlige og mulige ynglepar af hedehøg (*Circus pygargus*) i Sydvestjylland i perioden 1995-2014. Der er ingen data fra 1999 og 2003.

Rekordmange unger kom på vingerne i år. Hele 60 unger, hvilket er det højeste antal

flyvefærdige unger siden Projekt Hedehøgs begyndelse for 20 år siden. Samtidig var kuldstørrelsen for de par, der havde ynglesucces, gennemsnitligt på 3,3 unger pr. rede. Det er den hidtil største registrerede ynglesucces for den danske ynglebestand.

I forbindelse med DOF’s vildtstribe-projekt er der igen i år foretaget fangst af mus i artens yngleområde for at vurdere størrelsen af fødegrundlaget. I modsætning til året før var dette år tilsyneladende et godt museår, hvilket ganske givet har været medvirkende til, at flere par hedehøge har ynglet, og at yngleresultatet har været meget bedre end sidste år.

Mærkning af de danske hedehøge sker i samarbejde mellem DOF, Ringmærkningscentralen på Statens Naturhistoriske Museum i København og hollandske forskere ved universitetet i Groningen. Påsætningen af GPS-loggere fandt sted sidst i juni. Hedehøgene Asbjørn, som ynglede i området med energipil, og Bjarke, som ynglede på Ballum Forland, blev forsynet med hver sin GPS-logger. I forbindelse med fangsten af de to hanner blev en voksen hun, som ynglede nær Asbjørn, fanget og ringmærket, men uden at få logger på.



Flyvende hedehøg han. Fotograf: Torben Andersen

I år har vi haft besøg af tre ynglende hanner med GPS-loggere, idet hannen Flemming, som vi har fulgt siden 2012, også slog sig ned på sin vante yngleplads lige nord for Ballum. Flemming har tidligere dannet par med hunnen Inga, som også bar en GPS-logger, men i år har alle tre hanner ynglet med

umærkede hunner. De tre hanner fik alle unger på vingerne.

Vi har i løbet af sommeren også haft kontakt med de to hedehøge Ellen og Peder, som begge blev ringmærket og fik GPS-loggere på sidste år. Desværre har ingen af dem opholdt sig i nærheden af antennesystemet længe nok til at afsløre hverken deres eventuelle yngleplads eller deres overvintringsområde.

I perioden 2011-2014 er i alt ni danske hedehøge blevet forsynet med en GPS-logger. Data fra GPS-loggerne vil blive analyseret denne vinter.

I alt har 10 danske hedehøge haft satellitsendere på siden 2008, og de har givet os store mængder ny viden om artens træk og overvintring. Desværre mistede vi forbindelsen til den sidste 'danske' satellitfugl, Lea i august, hvorfor vi ikke længere har mulighed for at følge danske hedehøge under trækket og i overvintringsområdet denne vinter. Lea har de seneste tre år ynglet i tre forskellige lande; i 2012 yngede hun i Danmark, i 2013 i Tyskland og i 2014 i Holland. Nu er hun formodentlig omkommet.

Læs mere i arbejdsrapporten Projekt Hedehøg 2014:

http://www.dof.dk/images/om_dof/publikationer/pandion/Hedehoeg2014rap.pdf

Vandrefalk *Falco peregrinus*

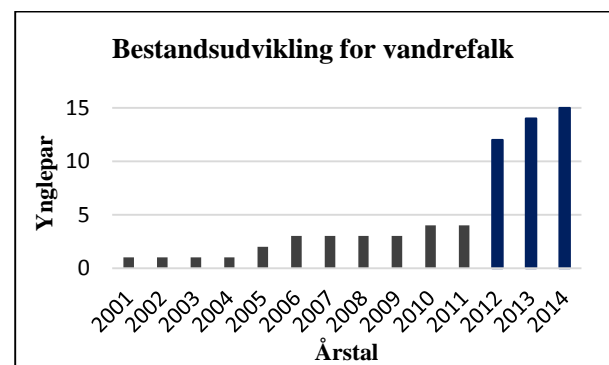
Af artskoordinator Niels Peter Andreasen

I år blev der registreret sammenlagt 15 sikre og sandsynlige ynglepar (figur 5), heraf fik 13 par i alt 31 unger, hvoraf fire døde. 18 unger blev ringmærket, svarende til det dobbelte i forhold til sidste år.

Bestanden udgør nu en naturlig repræsentation af arten i den danske fauna. Antallet af ynglepar har nemlig aldrig været dokumenteret højere, selv ikke i de forrige århundreder.

Årets ynglepar var fordelt på Sjælland (Stevns 1 par med 3 unger, Kyndbyværket (ny

lokalitet) 1 par med 3 unger (1 død), Stignæsværket (ny lokalitet) 1 par med 1 unge, og Radisson Hotel, København, 1 par med parring og territoriehævdelse), Møn (Storeklint 1 par med 2 unger, Store Stejlebjerg 1 par med parring og territoriehævdelse, Lokalitet MK3 1 par med 2 unger, Nylands Nakke 1 par med 2 unger, Mønbroen 1 par med 2 unger (begge døde), og Lokalitet HK 1 par med 1 unge), Bornholm (Kongestolen 1 par med 3 unger, Vang stenbrud 1 par med 3 unger, og Stubbeløkken stenbrud 1 par med 4 unger) og Sønderjylland (Skærbækværket 1 par med 4 unger (1 død), og Enstedværket 1 par med 2 unger).



Figur 5: Antallet af sikre og sandsynlige ynglepar af vandrefalk (*Falco peregrinus*) i perioden 2001-2014.



Rugende vandrefalk. Fotograf: Niels Peter Andreasen

Bestandsstigningen de seneste år afspejler antageligt det ynglepres, der er opstået efter tilflyvning af udfløjne unger fra Sydsverige, Nordtyskland og Danmark. Det betyder, at bestanden de næste år kan nå op på 20 ynglepar og måske højere.

Der er planer om opsætning af enkelte redekasser, men nødvendigheden af dette diskuteres. Fortsætter ynglepresset vil arten sandsynligvis selv kunne finde egnede ynglesteder på f.eks. lavere kystskrænter, bygninger, master, træer o. lign.

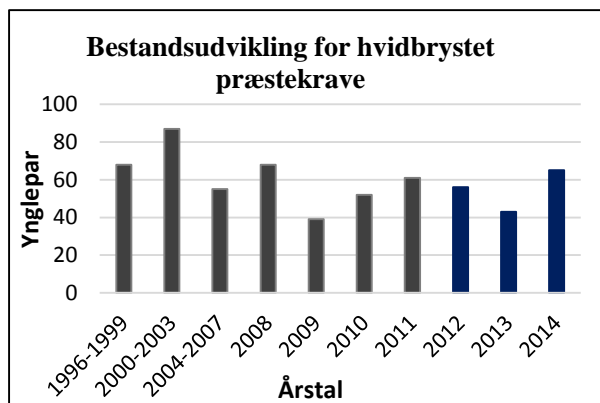
Hvidbrystet præstekrave

Charadrius alexandrinus

Af artskoordinator Ole Thorup

I år blev der observeret 65 ynglepar, alle i Vadehavet, se figur 6. Det er en halv gang flere par end året før, hvor vanskelige yngleforhold gjorde det svært at optælle arten.

Vadehavet har siden midt 1990'erne været artens eneste ynglelokalitet i Danmark.



Figur 6: Antallet af ynglepar af hvidbrystet præstekrave (*Charadrius alexandrinus*) i perioden 1996-2014

Det internationale vadehavssamarbejde begyndte i 1996, og siden har de fleste årlige optællinger på alle artens ynglepladser svinget mellem ca. 40 og 70 par. De 65 observerede ynglepar i år hører derfor til den øvre ende, og er det højeste antal siden 2008. Alene på Fanø blev 18 ynglepar fundet, hvilket er et større antal end hvad der er set i mange år – et tilsvarende antal blev sidst observeret i 2001. På strandene af Rømø fandtes 34 par, heraf 10 par inde i det lukkede skydeterræn mod nord, 13 par på de kortgræssede enge i den sydlige del af Rømø Sønderland, og ingen på Skallingen eller i Margrethekog, hvor arten kun er en uregelmæssig og fåtallig ynglefugl.

På strandene på Fanø og Rømø er besøgspresset fra strandgæster uden for det militære skydeterræn stort. Forstyrrelser fra strandgæster er dog endnu ikke blevet dokumenteret til at have en negativ indvirkning på antallet af ynglepar i Vadehavet. Det er tvivlsomt, at det vil blive ved med at være sådan. I Schleswig-Holstein, hvor arten tidligere yngede i et stort antal, er den næsten holdt op med at yngle på strandene, og arten forsvandt fra et stort antal strande i det øvrige Danmark i 1960'erne, 1970'erne og 1980'erne, hvor besøgspresset på disse strande blev markant forøget. Situationen i Vadehavet bør derfor følges tæt, og det er vigtigt at sikre gode ynglehabitater for arten i områder med meget mindre forstyrrelse som i Margrethekog og på Rømø Sønderland, samt i skydeterrænet på det nordlige Rømø.

I årets ynglesæson blev 20 reder overvåget, heraf 13 helt eller delvis med vildtkamera. Resultater fra overvågningen kan findes i følgende rapport:

http://www.dof.dk/images/projekter/fugleforvaltning/dokumenter/Overv%C3%A5gning_af_Hvidbrystet_Pr%C3%A6stekrave_2014.pdf

Kirkeugle *Athene noctua*

Af artskoordinator Benny Kristensen

Ynglebestanden af kirkeugle er fortsat i tilbagegang. På landsplan er bestanden vurderet til 12-16 ynglepar (tabel 1), hvilket svarer til en halvering i forhold til sidste år. Denne vurdering bygger på indtastninger i DOFbasen og information fra Lars Bo Jacobsen, Bjarne Holm og Søren Hansen. Vi har dog ikke kendskab til samtlige ynglepar herhjemme, men desværre tyder tallene på, at det ikke varer mange år før kirkeuglen er uddød i Danmark, såfremt der ikke sker drastiske ændringer i forvaltningen af arten.

Artens kerneområde ligger i Nordjyllandsamt, og her blev der i år kun registreret 6-7 par i Himmerland og et par i Vendsyssel. I Ribe amt fik parret fra Føvling

1-3 unger og i Forum blev der ringmærket to unger. Desværre blev den enlige ugle fra Ringkøbing amt fundet trafikdræbt i november. I Århus amt fik parret fra Asferg tre unger på vingerne, som alle er blevet ringmærket. Uheldigvis blev en af forældrefuglene fundet død (fastklemt) på ejendommen i oktober, hvorfor det er tvivlsomt om der fremover vil blive ynglet på lokaliteten. Der blev i slutningen af marts hørt en kirkeugle i Voldby, og i løbet af oktober har der været en række henvendelser fra Syd-djurs, som har medført, at der er blevet opsat to redekasser på to nye lokaliteter. I Viborg amt findes der et par, og der er observeret en eller flere enlige individer.

Tabel 1: Regional fordeling af kirkeugle (*Athene noctua*) i 2014.

Amt	Ynglepar
Fyn	0
Sønderjylland	0
Ribe	3
Ringkøbing	0-1
Vejle	0
Århus	1-2
Viborg	1-2
Nordjylland	7-8
Total	12-16

Antallet af udfløjne unger for alle de kendte par med ynglesucces kendes ikke. Dog viser beregninger på fem ynglepar, at hvert par i gennemsnit fik 3,8 unger på vingerne, hvilket er relativt højt i forhold til de foregående år.

Det grønne partnerskabs projekt "Hjælp Kirkeuglen" udløber med udgangen af 2015. Projektlederen Mette Hesselholt Henne Hansen arbejder i øjeblikket på en ansøgning og anbefaling til fremtidens indsats for arten, inden hun fratræder sin stilling med udgangen af 2014. En stor tak herfra for hendes indsats.

Som det ser ud nu vil arten fremadrettet hverken være overvåget eller beskyttet. Det håbes derfor, at nye tiltag vil komme i 11. time, hvis arten skal bevares i det danske landskab.



Kirkeugle på foderbræt med døde kyllinger. Fotograf: Benny Kristensen

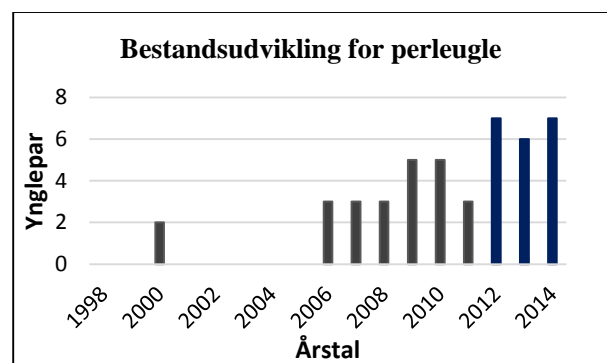
Perleugle *Aegolius funereus*

Af artskoordinator Klaus Dichmann

Denne ynglesæson steg antallet af perleuglepar med et par. I år blev der således registreret syv sikre ynglepar mod seks ynglepar i 2013, se figur 7. De syv ynglepar var fordelt i Jylland (4 par) og på Bornholm (3 par).

Overraskende, blev der fanget og aflæst en tysk perleuglehun i en redekasse i en midtjysk plantage, og i samme plantage blev en anden perleuglehun fanget og aflæst som værende en unge fra 2012, ringmærket i en anden plantage blot 9 km derfra.

Perleuglebestanden er kendt for at være meget svingende fra år til år, afhængigt af fødetilgangen i det tidlige forår. Tendensen her i landet er dog, at bestanden holder sig nogenlunde stabilt over årene uden de helt store udsving.



Figur 7: Antallet af ynglepar af perleugle (*Aegolius funereus*) i perioden 1998-2014.

I de kommende uger/måneder vil der blive opsat yderligere perleuglekasser i nogle udvalgte skove og plantager i bl.a. Sønderjylland. Kontrollen af redekasserne med hul-kamera vil fortsætte i 2015 i udvalgte plantager og skove. Det samme gælder for ringmærkning af hunnerne og deres unger, som ligeledes fortsætter som hidtil i 2015.



Perleugle i redekasse. Fotograf: Klaus Dichmann

Stor hornugle *Bubo bubo*

Af artskoordinator Klaus Dichmann

Landets ynglebestand vurderes i år til at være på 60-80 par. Alle ynglefund er gjort i Jylland, og der er fortsat ingen meldinger om ynglefund på Fyn, Sjælland eller Bornholm.

Flere meldinger fra lokale om fund af stor hornugle-par i jyske plantager og skove tyder på, at bestanden herhjemme fortsat er i god vækst. Bestandsstigningen skyldes især, at artens tilpasningsevne i det danske landskab er forbløffende god, både med hensyn til valg af redested og i variationen af føde/byttedyr.

Såfremt bestandsvæksten i Jylland fortsætter i årene fremover, kan det betyde, at arten vil sprede sig til Fyn og Sjælland, på trods af dens åbenbare frygt for at flyve over åbent vand.

Ligesom i år vil der i 2015 også blive ringmærket unger. Der er ingen planer fra Uglegruppens side om at iværksætte særlige beskyttelses-foranstaltninger for arten, da den ser ud til at klare sig fint uden udefrakommende hjælp.